Tekijänoikeuden täytäntöönpano – käytännön esimerkki tiedonsaannin ongelmista

1. Maaliskuussa 2021 suomalainen oikeudenhaltija (OikH) havaitsi nettisivun, jolla oli jaossa ilmaiseksi yli 300 kyseisen oikeudenhaltijan teosta ilman lupaa. Teokset ovat normaalisti myynnissä yksittäiskappaleina. Sivulla ei ollut ylläpitäjän yhteystietoja eikä OikH:lla ollut pääsyä katsomaan sivun suomenkielisen verkkotunnuksen rekisteröintitietoja kontaktoidakseen sen haltijan. Ainoa julkisesti saatavilla oleva tieto oli sivun käyttämä ip-osoite, joka antoi väärinkäytösten yhteystiedoksi valtakunnallisen teleoperaattorin (ISP).

2. OikH informoi 5.3.2021 ISP:tä tämän verkossa käynnissä olevasta jatkuvasta oikeudenloukkauksesta ja pyysi puuttumaan siihen. ISP:n edustaja vastasi kolme päivää myöhemmin kehottaen tekemään rikosilmoituksen. OikH siirsi asian TTVK:n hoidettavaksi. TTVK kontaktoi ISP:n uudelleen ja tämä ehdotti muutaman päivän päähän Teams-palaveria.

3. Palaverissa ISP myönsi, että sivun käyttämän ip-osoitteen haltijan toiminta oli vastoin ISP:n omia asiakassopimusehtoja. ISP kuitenkin katsoi, ettei sopimusehtojen vastainen toiminta oikeuta niitä selvittämään asiakkaansa / liittymän haltijan yhteystietoja ollakseen tähän yhteydessä ja informoidakseen tätä sopimusrikkomuksesta. Heidän mukaansa tästä ei ollut nimenomaista mainintaa (sähköisen viestinnän palveluista annetussa) laissa tai esitöissä, ja tietosuoja esti heitä laajentamasta tulkintaa. ISP sanoi pohtivansa asiaa vielä sisäisesti ja ehdotti uutta palaveria viikon päähän.

4. ISP vahvisti edellä selostetun kantansa kirjallisesti 22.3.2021 ja ehdotti, että OikH hakisi TekijäL 60a§:n mukaista ip-osoitteen yhteystietojen luovuttamista markkinaoikeuden päätöksellä. Oikeudenloukkaus oli edelleen jatkuvaa ja selvä.

5. Vuonna 2021 ip-osoitetiedot olivat ISP:ltä saatavissa kuukauden ajan. Markkinaoikeuden täytyi käsitellä asia kiireellisenä, jotta määräys saatiin kuukauden kuluessa (asia oli selvä, mutta markkinaoikeus on hyvin ruuhkainen).

6. ISP luovutti 19.4.2021 liittymän haltijan yhteystietoina liittymän haltijan nimen ja postiosoitteen. ISP:llä olisi ollut myös puhelinnumero ja sähköpostiosoite, mutta tietosuoja esti sitä luovuttamasta niitä, koska niistä ei ollut laissa tai esitöissä nimenomaista mainintaa.

7. TTVK lähetti UPS:lla liittymän haltijalle kirjeen 22.4.2021. Tämä vastasi sähköpostitse 26.4. lopettaneensa ko. teosten yleisölle välittämisen. Aikaa oikeudenhaltijan havainnosta ja ISP:lle tehdystä ilmoituksesta oikeudenloukkauksen loppumiseen kului 53 päivää (5.3.–26.4.)

   <u>Lukuina:</u>
   53 päivää (ensimmäisestä yhteydenotosta ISP:hen oikeudenloukkauksen päättymiseen)
   450 euroa kuluja TTVK:lle (Markkinaoikeuden hakemusmaksu 260, ISP:n veloitus 160, UPS n. 30)
   1 tuomari
   6 lakimiestä
   3 teknistä henkilöä
   4 virallista oikeudellista asiakirjaa, lukuisia sähköposteja
   4 Teams-kokousta (2 OikH kanssa, 2 ISP:n kanssa)

⇨ Kyse täysin selvästä, jatkuvasta oikeudenloukkauksesta, johon puuttuminen edellytti, että oikeudenhaltija sai nettisivun ylläpitäjän (verkkotunnuksen tai ip-osoitteen haltija) yhteystiedot

Vastaavan oikeudenloukkauksen hoitaminen HE 57/2024vp esitetyllä tavalla

1. OikH pyytäisi tapauksen nettisivun verkkotunnuksen rekisteröintitietoja verkkotunnusvälittäjältä oikeudenloukkauksen perusteella. Direktiivin 2004/48/EY (enforcement) 8(3) artiklan mukaan OikH:lla on oikeus saada tarvittavat tiedot voidakseen käyttää rikos- tai siviilioikeudellisia menettelyjä oikeuksiensa valvomiseksi.

2. NIS2-direktiivi ja esitetty SVPL 170 § 1 momentin 10 kohta velvoittaa verkkotunnusvälittäjän antamaan pääsyn tietoihin ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 72 tunnin kuluessa. Pääsy tietoihin on annettava kaikille, joilla on siihen oikeus joko unionin oikeuden tai kansallisen sääntelyn perusteella, ja jotka ovat esittäneet lainmukaisen ja asiallisesti perustellun pyynnön. EU-lainsäätäjä ei aseta tiedonsaannille mitään muita kriteerejä ja korostaa tiedonsaantia matalalla kynnyksellä.

3. HE:n perusteluissa esitetyn tulkinnan mukaan välittäjä voi kuitenkin – tai sillä olisi jopa velvollisuus – olla luovuttamatta tietoja, jos (henkilökohtaisesti) arvioi niiden luovuttamisen tietosuojasääntelyn vastaiseksi. Telecom-sektori on Suomessa jo usean vuoden ajan noudattanut EU-oikeuden vastaista tulkintakäytäntöä, jonka mukaan tietosuoja ja yksityisyyden suoja estävät tietojen käsittelyn ja luovuttamisen tekijänoikeuden loukkauksen perusteella. Lainvalmistelija on nyt tällä tulkintakirjauksella sementoimassa vallitsevan käytännön, eikä viittaa HE:ssä mitenkään ip-oikeuksien suojaksi annettujen säädösten soveltamiseen. HE on ensisijainen lain tulkintalähde.

4. Näin ollen verkkotunnusvälittäjä todennäköisesti kieltäytyy antamasta OikH:lle yksityishenkilön hallussa olevan nettisivun verkkotunnuksen rekisteröintitietoja (tai yhteisön nimissä olevan verkkosivun edustajan henkilötietoja) vedoten tietosuojaan. ISP saattaa hyödyntää myös toista HE:n perusteluihin kirjoitettua porsaanreikää ja kysyä OikH:lta 72 tunnin kuluessa ainoastaan lisätodisteita tietosuojasääntelyn mukaisuudesta, ja sitten arvioida asiaa määräämättömän pitkän ajan.

5. Jälkimmäisessä tapauksessa OikH ei edes saa päätöstä, josta valittaa. Jos OikH saa kieltävän päätöksen ja valittaa, arvioi tuomari lakipykälän soveltamista myös lainvalmistelijan hallituksen esitykseen kirjoittaman (virheellisen) tulkinnan mukaisesti. Joka tapauksessa valitusprosessiin kuluu huomattavasti aikaa, ja prosessi keskeytyy heti, jos intressi häviää eli oikeudenloukkaus lakkaa tai vaihtaa verkkotunnusta / ip-osoitetta tai tietoja ei muusta syystä ole enää saatavilla. Näin oikeudenhaltijoilta tiedot epäävää tulkintakäytäntöä ei saada ikinä muutettua.

6. Toisin kuin vielä 2021, OikH:lla ei ole enää mahdollisuutta hakea myöskään nettisivun käyttämän ip-osoitteen haltijan yhteystietoja, koska teleoperaattorit eivät säilytä ip-osoitetietoja enää tätä tarkoitusta varten riittävän pitkään. Ip-osoitetiedustelun lisäksi olisi haettava turvaamistoimea, joka edellyttää aina vakuuksien asettamista (mikä vie myös aikaa).

7. On epätodennäköistä, että 2021 vuoden tapausta vastaavassa tilanteessa OikH saisi nettisivun ylläpidon yhteystietoja selvitettyä enää mitenkään. Tällöin ainoaksi vaihtoehdoksi oikeudenloukkaukseen puuttumiseksi jäisi tutkintapyynnön tekeminen, ja rikosprosessin hitauden vuoksi OikH joutuisi seuraamaan teostensa luvatonta jakamista jopa vuosien ajan.

8. Poliisilla ei ole resursseja tutkia kaikkia mahdollisia tekijänoikeudenloukkauksia. Jos oikeudenloukkaukseen ei ole mahdollista puuttua rikos- tai siviilioikeudellisin keinoin, ei OikH:lla ole käytännössä enää tekijänoikeutta teokseensa.

Vastaavan oikeudenloukkauksen hoitaminen Alankomaissa, jossa EU-lainsäädäntö on implementoitu EU-lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla

1. OikH hakee verkkotunnusvälittäjältä nettilomakkeella nettisivun verkkotunnuksen rekisteröintitietoja. Näytöksi oikeudenloukkauksesta riittää 2–3 kuvakaappausta.

2. OikH saa lyhyessä ajassa (jopa tunneissa) tiedot nettisivun verkkotunnuksen haltijasta. Tiedot sisältävät nimen, postiosoitteen, sähköpostiosoitteen ja puhelinnumeron. Tuomioistuimesta haettavalla määräyksellä OikH:n on halutessaan mahdollista saada myös enemmän tietoja, esimerkiksi verkkotunnuksen haltijan rekisteröimiseen käyttämästä maksuvälineestä.

<u>Johtopäätökset</u>

- selvää on, että oikeudenhaltijoiden tiedonsaantioikeus ei toteudu Suomessa, kuten sen EU:ssa pitäisi. Oikeudenhaltijoilta on evätty WHOIS-tiedot jo kohta seitsemän vuoden ajan ”tietosuojan” vuoksi.

- NIS2-direktiivillä EU-lainsäätäjä varmisti, että tekijänoikeuden haltijat saavat tiedot verkkotunnusten haltijoista kaikkialla Euroopassa. Tämä tavoite on ollut lainvalmistelijan tiedossa ainakin yli vuoden. Kuinka on mahdollista, että NIS2-direktiivin toimeenpano on päättymässä, ja oikeudenhaltijoilla ei edelleenkään ole pääsyä WHOIS-tietoihin ”tietosuojan” vuoksi?

- Missä on se mystinen ”tietosuoja”-kohta, joka estää tiedonsaannin? Lainvalmistelija (LVM) on velvoitettava paikallistamaan ja korjaamaan tiedonsaannin esteet viimeistään datasäädöksen hallituksen esityksen yhteydessä. Ne esteet olisi tietenkin pitänyt poistaa jo NIS2-toimeenpanon yhteydessä, kun tiedossa oli, että NIS2 antaa oikeudenhaltijoille oikeuden alkaa pyytää tietoja.

- Siltä varalta, että este muodostuu pykälien sijaan erilaisista tulkintaohjeista tai sellaisten puutteesta, olisi liikenne- ja viestintävaliokunnan hyvä kirjoittaa selvät tulkintaohjeet mietintöön.

- koska oikeudenhaltijat eivät saa tarvittavia tietoja oikeutta loukkaavien nettisivujen verkkotunnusten tai ip-osoitteiden haltijoista voidakseen puuttua oikeudenloukkaukseen, eivät heidän perusoikeutensa toteudu: perusoikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja omaisuudensuojaan (tekijänoikeuteen)

- Suomen ja Alankomaiden vertailu osoittaa, että EU-lainsäädäntö on hyvin toimivaa, jos se vaan toimeenpannaan asianmukaisesti. Jäljelle jää vain kysymys: miksi Suomessa ei haluta toimeenpanna sitä tekijänoikeuden haltijoiden kannalta asianmukaisesti? Miksi oikeudenhaltija ei saisi puuttua omien teostensa luvattomaan käyttöön?